

9 Eylül 1922'de Nif'te Buluşalım

Erdi BATUR / E. Vali

İzmir'in Kemalpaşa İlçesinde Kaymakamlığım esnasında Atatürk'ün kaldığı oda ihtimamla düzenlenmiştir.

Her evresi ile düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve utkuyla sonuçlandırılmış olan bu savaşlar, Türk Ordusunun, Türk subaylarının ve komutanlarının yüksek güçlerini ve yiğitliklerini tarihte bir daha saptayan ulu bir yapıttır.

İzmir iline bağlı Kemalpaşa ilçesinde 1981-1985 yılları arasında Kaymakam olarak görev yaptım. Adı Nif iken 5 Ağustos 1923 tarihinde adı Kemalpaşa olan İlçe'nin Kurtuluş savaşında büyük önemi vardır.

1.Dünya savaşını hatırlayacak olursak, İtilaf Devletleri ile Osmanlı Devletinin yer aldığı İttifak Devletleri arasında cereyan eden harp, Osmanlı Devletinin taraf olduğu diğer müttefikleri Almanya ve Avusturya İmparatorluğu yenilip savaş dışı olunca, Osmanlı Devleti birçok cep-

hede galip gelmesine rağmen silahları bırakmak ve savaştan çekilmek zorunda kaldı. Bunun üzerine Limni adasının Mondros Limanında taraflar arasında 30 Ekim 1918 tarihinde ateşkes anlaşması yapıldı. Mütareke çok ağır hükümler taşıyordu. Adeta şartsız bir teslimiyetti.

Anlaşma gereğince Osmanlı askerleri terhis edilerek, silahlar bırakıldı. Hemen ardından İstanbul İngilizler ve Fransızlar tarafından işgal edildi. Takip eden günler içerisinde düşman orduları Anadolu'nun dört bir yanından girerek yurdu işgal ettiler.

15 Mayıs 1919, her türlü desteği İngiltere ve Fransa'dan alan Yunan Ordusu İzmir'i işgal ederek Ege Bölgesine yayıldı.

Yunan işgalinden dört gün sonra 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa, bir grup dava arkadaşları ile birlikte Samsun'a çıkıp, Milli Mücadelenin başlaması için yurdun müdafaası yolunda teşkilatlanma ve kongreler öncesi bütün ordu komutanları ve valilerle temas kurulduktan sonra 22 Haziran 1919'da Amasya Tamimi ile "Milletin istiklalini yine Millet'in azim

ve kararı kurtaracaktır” kararı, 23 Temmuz 1919’da Erzurum Kongresinde “Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür; onun türlü parçaları birbirinden ayrılamaz” kararı, 4 Eylül 1919’da Sivas Kongresinde “Anadolu ve Rumeli Müdafaa Cemiyetleri birleştirildi. Temsil heyeti vatanın tamamını temsil eder “ kararları ile birlikte alınan diğer kararlar ile bütün yurt sathına duyurularak milli mücadele hareketine hız verildi.

Yorucu, meşakkatli çalışmalar heyecanlı bir şekilde beklenen kutsal hedefe yönelttiler 23 Nisan 1920 Cuma günü Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi açılışı yapıldı. Millet’in iradesi Hâkim kılındıktan sonra bağrından Heyeti Temsiliye Hükümeti kuruldu.

Yurt içinde hemen her kesimin gösterdiği büyük bir azim ve üstün büyük irade ve yılmayan çalışmalarla sağlanan birlik ve beraberlikten oluşan ve kuvvetlenen Kuvay-ı Milliye ruhu olgusuyla vatanın bütünlüğünü temin etmek ülküsüyle ve Halkımızın her türlü katkısı vereceği anlaşılınca düşmana karşı savaş yapılmasına karar kılındı.

Efeler ve Milis kuvvetlerinin düşmanla çatışmalarının yanında Milli Mücadeleden kesin sonuç alınabilmesi için Mustafa Kemal Paşa başkanlığında toplanan Meclis, ordu düzenine geçilmesine karar verdi. Süratli bir şekilde teşkilatlanma gerçekleşerek Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa oldu. Garp Cephesi Komutanlığına İsmet Paşa getirildi. Yakup Şevki Paşa ile Nurettin Paşalar ordu komutanlığına getirildiler. Doğu Bölgesinde bulunan kuvvetlere komutan olarak getirilen Kazım Karabekir Paşa Ermenilere karşı yaptığı mücadelede büyük başarılar elde ederek düşmanları yenilgiye uğrattı. Yapılan 3 Aralık

1920 tarihli Gümrü Anlaşması ile Doğu Bölgelerinde emniyet ve asayiş düzene girdi. Gümrü Anlaşması milli hükümetin yaptığı ilk anlaşma olmasının yanında 1878 yılında kaybedilen yerlerin geri alınması da sağlandı. Ayrıca Gürcü hükümetine verilen ultimatın ile Ardahan ve Artvin şehirleri de savaş edilmeden 23 Şubat 1921 tarihinde geri alındı.

Ermenilere karşı elde edilen bu zafer TBMM Hükümetine bundan sonraki başarıları için mühim kolaylıklar sağlamış, Doğu’da işgali ortadan kaldırılmış, burada bulunan kuvvetlerimizi en lüzumlu yerlerde bilhassa batı ve güney cephelelerinde kullanmak imkânı elde edilmiştir.

Güney cephesinde İngilizler Urfa, Ayıntap, Maraş şehirleri, Adana cephesinde Fransızlar ve Ermeniler ile ve Maraş’ta Fransızlarla bölge halkı kahramanca savaştı. Milli kuvvetlerin başına değerli subaylar gönderilerek savaş başarı ile sonuçlandı ve düşmandan temizlendi.

Garp cephesi komutanı Albay İsmet Yunanlılarla İnönü mevkiinde yapılan savaşta düşmanı yenerek Yunanlılar geri çekilmek zorunda kaldı. Daha önce doğuda Ermenilere karşı kazanılan zaferi Birinci İnönü Zaferi takip etti 10 Ocak 1921.

Bu sırada itilaf devletleri TBMM Hükümetini yeni teklif ettikleri barış şartlarını kabule zorlamak için Yunanlıları tekrar ileri harekâta geçirdiler. Silah ve mühimmat üstünlüğü düşmanda olmasına rağmen Yunan Ordu’su İsmet Paşa komutasındaki Türk Ordu’suna ikinci kez İnönü savaşını kaybetti. 1 Nisan 1921. Böylece Türk Milleti kahraman ordusu-

nun yeni bir zaferini daha görmüş oldu.

Diğer taraftan halk boş durmayıp yerel güçler, efeler düşmanla durmadan mücadeleyi sürdürüp mahalli başarılar elde ettiler.

Bu mücadelelerin sonucu elde edilen başarılar Türk Halkının moralini yükseltti. Kısa zamanda hızla toparlanma oldu. Düzenli ordumuz her bakımdan imkânlar ölçüsünde güçlendi. Bu süreç içerisinde meclis kendisine ait yetkileri ve başkumandanlık görevini Mustafa Kemal’e geçici olarak verdikten sonra Sakarya Savaşı yapıldı. “Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz” emrini alan her birlik vatan parçasını sonuna kadar savunmaya başladı. Kanlı savaş 22 gün 22 gece sürdü. Yunan kuvvetleri büyük kayıplara uğratılarak taarruz gücünden mahrum bırakıldı. Sakarya Meydan Muhaberesi Ordumuzun tam bir zaferiyle son buldu. TBMM, büyük Türk Milletinin bütün iyi vasıflarını şahsında toplayan büyük insana, kazanılan bu zafer sebebiyle layık olduğu mükâfatı bir kanunla Gazi unvanı ile yeni Türk Devletinin ilk mareşal rütbesini verdi.

Sakarya Meydan Savaşından sonra ordumuz taarruza hazırlanmaya başladı. Hedef, bütün kuvvetimizle yüklenerek düşmanı vatan topraklarından söküp atmaktı. Askerlerin dinlenmesi için zaman tanındı, bu süreç içerisinde hazırlıkların ikmaline çalışıldı, kuvvet kaydırılmaları yapıldı, mühimmat ve teçhizat temini tamamlandı. Meclis tarafından Başkumandanlık kanunu uzatıldı.

Türk Orduları Başkumandanı Gazi Mustafa Kemal, Büyük Taarruz em-

rini 6 Ağustos 1922 tarihinde orduya gizli olarak verdi. Akşehir’de kumandanlarla yapılan toplantı kararı gereği 26 Ağustos 1922 sabahı taarruz Afyon’un güneyinden Dumlupınar yönüne doğru baskın şeklinde başlatılarak bir meydan muharebesi şeklinde geliştirilecek ve düşman kuvvetlerinin tamamını yok edecek planı uygulamaya konuldu.

26 Ağustos sabahı Başkumandan ve cephe kumandanları harekâtın idare edileceği Kocatepe’ye geldiler. Sabaha karşı şiddetli bir topçu ateşi ile taarruz başladı ve kısa zamanda gelişti. Düşman mevzileri birer birer çökertiliyordu. Düşman geriledikçe geriledi. 28-29 Ağustos günleri düşmanın gerilerine sarkan Türk Ordusu, İzmir yönünden geri çekilme yolunu kesti. Düşmanın beş tümenlik bir kuvveti Dumlupınar bölgesinde kuşatıldı. 30 Ağustos’ta Mustafa Kemal’in idare ettiği meydan muharebesinde düşman kuvvetleri yenilerek kumandanlarıyla birlikte esir edildi. Bu suretle Milli Mücadele tarihimizde yeri büyük olan Başkumandan Meydan Muharebesi kazanılmış oldu.

Bu zaferden sonra, İzmir yönüne kaçan döküntü halindeki Yunan kuvvetlerini takip ve Eskişehir’de bulunan bir grubu da mağlup etmek için gerekli tedbirler alındı. Bu sırada Başkumandan Türk Ordularına; “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!” emrini verdi. Bu komuttan sonra Türk Ordusu büyük bir hızla İzmir yönüne doğru ilerlemeye başladı. Düşman ordusunu tamamıyla yok etmek gayesini taşıyan Başkumandan Meydan Savaşı’nda Türk Ordusu’nun bu büyük başarısı duyulunca İtilaf Devletleri arka arkaya müracaatta bulunarak Başkumandan Mustafa Kemal ile nerede konuşabileceklerini sormaya başladılar. İtilaf Devletleri-

nin konsoloslarına verilen yetki ile hangi gün nerede buluşmanın olabileceği sorusuna Mustafa Kemal Paşa 9 Eylül 1922’de Nif’te görüşebileceklerini bildirmiştir. Gerçekten dediği günde Nif’te bulundu. Ama görüşmeyi isteyenler orada değildi. Çünkü Türk askeri İzmir rıhtımında verilen hedefe, Akdeniz’e ulaşmış bulunuyordu.

Mustafa Kemal Paşa, Nutuk’unda bu savaş ile düşüncelerini şöyle ifade eder;

“Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Savaşı ile ondan sonra düşman ordusunu büsbütün yok eden ya da tutsak eden ve kılıç artıklarını Akdeniz’e, Marmara’ya döken savaşlarımızı açıklamak ve bunların niteliklerini anlatmak için söz söylemeyi gerekli görmem.”

“Her evresi ile düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve utkuyla sonuçlandırılmış olan bu savaşlar, Türk Ordusunun, Türk subaylarının ve komutanlarının yüksek güçlerini ve yiğitliklerini tarihte bir daha saptayan ulu bir yapıttır. Bu yapıt, Türk ulusunun özgürlük ve bağımsızlık düşüncesinin ölümsüz anıtıdır. Bu yapıtı yaratan bir ulusun çocuğu, bir ordunun Başkumandanı olduğum için sevincim ve mutluluğum sonsuzdur” ifadeleri ile anlatır.

Bozguna uğrayan Yunan ordusu İzmir’e doğru dağılık bir şekilde küçük, büyük gruplar halinde kaçarken geçtiği her yeri yakıp yıkarak büyük zarar veriyordu. Yollar ve etraf bozguna uğramış askerlerle dolu idi. Hızlı ilerleyen Türk askeri 30 Ağustos 1922 günü ele geçirdiği Afyon’dan İzmir’e sadece 9 günde yürüyerek 9 Eylül 1922 sabahı İzmir’e girdi. İlk birliğimiz Konak Meydanındaki Hükümet Binasına Türk Bayrağını göndere çekti. Şe-

hirdeki Yunan bayraklarının hepsi indirildi.

Fakat İzmir yanıyordu. Şehrin yarısı yok oldu. Yunanlılar bu hainliği de yapmıştı. Öncü ordu birliklerimizi de takiben Başkomutan ve beraberindeki komutanlar da Turgutlu (o zamanki adı Kasaba) üzerinden Nif’e doğru ilerlediğini halk duyunca büyük bir heyecan içerisinde bütün köyler ve ilçe halkı karşılamak için yollara dökülmüş, Mustafa Kemal Paşa’yı bağırarak basmak, kendisini ve yanındaki komutanları yakından görmek için yollar insan seli halini almış, diğer taraftan da halk büyük bir sevinçle tarif edilemeyecek bir coşku içerisinde karşılama hazırlıkları sürdürüp büyük komutanı beklemeye başlamışlar. Nif’e 11 km uzaklıkta olan Armutlu beldesinde karşılanışını aynı yer halkından o günleri görüp yaşamış biri olarak Mehmet Kemalettin oğlu Fikret Eskicioğlu o tarihlerde çocuk yaşlarında olmasına karşılık Mustafa Kemal Paşa’nın kasabalarında coşkulu karşılama heyecanını yaşayanlar arasındadır. Vatani kurtaran Komutanı sevinçle karşılama hissiyatını hep zihninde canlı tutarak hıfzetmiş, aradan uzun yıllar geçtikten sonra karşılama ile gördüklerini ve Yunanlıların yaptığı mezalimi yazıya dökerek 1984 yılının Ekim ayında Kemalpaşa ilçesi Kaymakamlığımızı ziyareti esnasında vererek Ata’ya bağlılığını büyük bir sevgi ve sadakat ile teyit eden, milli hislerle dolu bu vefakâr insanımızın yazının değerlendirilmesi talebinde bulunmuştur.

Mustafa Kemal Paşa’nın Nif’in Armutlu kasabasında karşılanışı ile ilgili anlatıyı hiçbir değişiklik yapmadan birlikte okuyalım.

“Keşke hayatımın tümü Ata’yı anmak, gölgesinde ve birlikte yaşamak olsaydı. Çocukluk hatıraları çok tatlı olmakla beraber hafızalarda, bazen de acı olanları kalıyor. Atatürk’e ait hatıramı bir masal niteliğinden ziyade kanımın, canımın, duygularımın birleştiği gerçek bir kül olarak anlatmak istiyorum.

8 Eylül 1922, geçim mahsulümüz bağcılığın hasat zamanı idi. Fakat can kaygısı ile her şeyimiz meydana kalmıştı. Yunanlılar kaçmaya başladıkları sırada Turgutlu kasabası yanmaya ve alevleri yüksekçe olan bizim evden görülmeye başlamıştı. Ana yol boyunca bütün köyleri de yakarak kaçmaya devam eden Yunanlıların bu hainlikleri Armutlu’ya da haber vermeye koşan, biri Yiğitler Köyünden (eskiden Sofular Köyü derlerdi) diğeri Sarılar Köyünden iki vatandaş düşmanlarla karşılaşılıyor ve oracıkta şehit ediliyor. Yol üzerindeki şehitlik abidesi o günün acı hatırasdır.

Bu sırada ahalimizin bir kısmı, çocuklar, kadınlar köyümüzün güney kısmındaki dağlara sığınarak sonucu bekledik.

Ertesi sabah aydınlığında köyümüzün batı kısmında çıkan yangını çırpını ve gözyaşlarıyla seyreden kadınlarımızın acıklı hali hafızamda tazeliğini koruyor. Dağlara çarpan kurşun yağmuru arasında gelen haberde Türk çetelerinin eski okulumuzu karargâh yapıp siper olarak yol boyunca kaçmakta olan ve kısmen şimdiki Atatürk İlkokulu’nun o zaman mezarlık olan yerinde pusu kurup Yunan askerleri ile müsademeye giriştiği, hiç bir şehit vermeden de yüzlerce düşmanı öldürdüğünü, Afyon cephesinden beri kovalanan düşmanın yok olduğunu öğrenince, köyümüze evlerimize geri döndük.

Öncü Ordu birliklerimizi takiben Baş Kumandan Mustafa Kemal’in de bizim hattan geçeceğini haber aldık. Köyümüzün büyükleri Türk askerlerini ve Gazi Mustafa Kemal’i layık oldukları karşılama hazırlıklarına başladılar. Bu arada altı ay evvel Yunanlılar tarafından elebaşı diyerek Atina’ya sürgün edilen babam da gelmiş, tedarik edilen bir at üstünde yol boyunca muzaffer ordumuzu selamlamak ve ikramda bulunmak için yoğun hazırlığın kontrolünde idi. Diz boyu toz bulutları arasında İzmir’e doğru akın eden öncü süvarileri coşku ile karşılayıp bütün halk Mustafa Kemal’i soruyordu. Ellerin başparmakları ile verilen işaretle “geriden geliyor” parolası ile duyulan milli sevinç, Vatanı kurtaran Gazi’ye duyulan hasretin bir ölçüsü idi. Kurbanlar kesiliyor, kazanlar dolusu ayran, şerbet, yemek, üzüm gibi ikramı mümkün olan neyimiz varsa feda ettiğimiz bu karşılama başka bir faniye nasip olamaz. Hayatımızda böyle alkış fırtınasını rüyamda bile görmedim. Fakat Allah, Milletime böyle bir esaret günlerini bir daha göstermesin. Zafer marşlarıyla kabarmış göğüslerini Türk Milletine vakıf eden kahraman Mehmetçikler arasında seyreden rütbeli zabitlerimizde geçtikçe, halk gurbetten dönen sevgilisini arayan âşıklar gibi başları gözleri hep günün harp araçları içinde, peşinde meşgulü Mustafa Kemal’i arıyordu.

Bir ara Armutlu’ya giriş ve çıkış yolunun ortasına rastlayan okul levhasının hizasında toz duman içinde, tenteli, tekerlekleri ağaç ispitli, Ford marka (bugün askeri müzededir) bir otomobil önüne geçilerek durduruldu. Durduran kişi o günkü lakabı (eskicinin hafız) adındaki babamdı. Attan inmiş, başını otomobildeki kuman-

danlara uzatmış “Mustafa Kemal hoş geldiniz” derken yine evvelce yapılan parmak işareti ile “geride” deniyorsa da babam son derece titiz giyinmiş, pamuk gibi sarık ile süslenmiş başını dikleştirerek hoca cübbesinin yakası altında iç-nelenmiş bir fotoğraf göstererek “hayır, hayır bu sensin Mustafa Kemal’im çok yaşa” sözlerine karşılık, halkın susadığı özlemle Gazi’nin otomobili sevgi halesi içinde çevrildi. Onlara son derece memnuniyetle cevap veren, tozdan, topraktan sadece gözleri ışıldayan harp yorgunu büyük insan Mustafa Kemal teşekkür edip ve aynen “Hocam daha çok işimiz var, izin verin yolumuza devam edelim, İzmir’de görüşelim” diyerek yoluna devam etmiştir.

Nif yolu boyunca halkın aynı coşkun karşılamaları içerisinde Başkumandan Mustafa Kemal Paşa 9 Eylül 1922’de Nif’e geldi. Fakat kendisi ile konuşmak isteyenlerin hiç birisi orada bulunmuyordu. Muzaffer Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa “9 Eylül 1922 tarihinde Nif’te buluşalım” sözünü gerçekleştirme bahtiyarlığına ulaşmış, düşmanı da ağır bir mağlubiyete uğratarak denize dökme-yeye muvaffak olmuştur.

Aynı gün Türk ordusu İzmir’e girmiş Başkumandan verdiği hedefe Akdeniz’e ulaşmış oluyordu.

9 Eylül 1922 günü büyük Kumandan Mustafa Kemal Paşa Belkahve Mevkiinden İzmir’i ve Körfezi seyretmiş bilahare geri dönerek geceyi Nif’te geçirmiştir (*). Nif Halkı kendilerini büyük coşku ve sevgi seli ile karşılayıp, geceyi ilçelerinde geçirmesinden büyük memnuniyet duyuyorlar ve her türlü kolaylık ile imkân sağlıyorlar. Başkomutan ile yaptıkları konuşmaları hiç unutmuyor, sohbetlerinde hep dile getiriyorlar.